

UNIVERSITATEA BABEŞ-BOLYAI
BABEŞ-BOLYAI TUDOMÁNYEGYETEM
BABEŞ-BOLYAI UNIVERSITÄT
TRADITIO ET EXCELLENTIA

mfi
Magyar Filozófiai Intézet

PRO PHILOSOPHIA

Babeş–Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár
Történelem és Filozófia Kar
Magyar Filozófiai Intézet
Erdélyi Múzeum-Egyesület
Pro Philosophia Alapítvány

A MAGYAR TUDOMÁNY NAPJA ERDÉLYBEN – 2023
Filozófia szekció

FILOZÓFIAI HATÁSTÖRTÉNET ÉS KRITIKA I.
Közelítések a szocializmus évtizedeinek filozófiai
teljesítményéhez

Tanévnyitó konferencia

2023. november 18. | BBTE, D. D. Roşca terem

Filozófiai hatástörténet és kritika I.

9:45–10:00 Megnyitó, köszöntő – Demeter Márton Attila intézeti igazgató
(BBTE, MFI)

I. szekció

Szekcióvezető: Demeter Márton Attila (BBTE, MFI)

- 10:00–10:25 Mezei Balázs (Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest):
A Magyar Filozófiai Enciklopédia többfázisú projektuma
- 10:25–10:50 Mészáros András (Szlovák Tudományos Akadémia, Pozsony):
A marxista filozófia Csehszlovákiában (különös tekintettel a szlovák filozófiatörténet-íráásra)
- 10:50–11:15 Veress Károly (BBTE, MFI): A filozófia előtti és filozófia utáni állapotról
- 11:15–11:45 Beszélgetés
- 11:45–12:00 Kávészünet

II. szekció

Szekcióvezető: Ungvári Zrínyi Imre (BBTE, MFI)

- 12:00–12:25 Golden Dániel (HUN-REN BTK, Budapest): A filozófia hivatalos reprezentációja az 1952-es *Filozófiai Évkönyv* tükrében
- 12:25–12:50 Szabados Bettina (HUN-REN BTK, Budapest): „Kedves Rákosi elvtárs!” – Lukács György filozófusi és kultúrpolitikai szerepvállalása 1945–1956 között
- 12:50–13:15 Kovács Gábor (HUN-REN BTK, Budapest): Tamás Gáspár Miklós modernitás- és Európa-képe a marxista fordulat előtt és után
- 13:15–13:45 Beszélgetés
- 13:45–15:00 Ebéd

III. szekció

Szekcióvezető: Veress Károly (BBTE, MFI)

- 15:00–15:25 Mester Béla (HUN-REN BTK, Budapest): Rejtett álláspontok és viták a filozófiai szaksajtóban, a szocializmus korában

Program

- 15:25–15:50 Kiss Lajos András (Nyíregyházi Egyetem, Nyíregyháza): A történelmi képzelőerő problémája a kelet-német szellemtudományi vitákban (1965–1985)
- 15:50–16:15 Hoppál Bulcsú (Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest):
A marxista–katolikus párbeszéd fejezetei
- 16:15–16:00 Szücs László Gergely (Budapest Főváros Levéltára, Budapest):
Vannak-e irányzatok a marxizmusban? – egy hatvanas évek végi „vita” tanulságai
- 16:40–17:15 Beszélgetés
- 17:15–17:30 Zárszó – Veress Károly (BBTE, MFI)

Golden Dániel

TUDOMÁNYOS MUNKATÁRS, BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT, FILOZÓFIAI INTÉZET, BUDAPEST

A filozófia hivatalos reprezentációja az 1952-es Filozófiai Évkönyv tükrében

Kulcsszavak: ideológiai harc, ismeretelmélet, marxista esztétika, szovjetizálás, tudományfilozófia, tudományos szocializmus

A szovjetizált Magyarországon a fordulat évét követően gyakorlatilag megszűntek a filozófiai nyilvánosság szakmai fórumai. Ezért bír kitüntetett jelentőséggel a korszak tanulmányozása szempontjából az 1952-ben megjelentetett *Filozófiai Évkönyv*, amelynek egymagában kellett betöltenie a filozófiának az újonnan kialakított ideológiai és politikai térben való pozicionálásának feladatát. A kötet tartalma pontosan leképezi a filozófiára nehezedő külső elvárásokat, az ennek mentén jelentős torzulásokon átesett filozófiai élet aktuális hierarchiáját, de mindezekén túl az adott keretek között működni próbáló filozófusok tematikus, illetve módszertani tájékozódását is.

An Official Representation of Philosophy – Philosophy Yearbook 1952

Keywords: epistemology, ideological struggle, Marxist aesthetics, philosophy of science, scientific socialism, sovietization

In Sovietized Hungary, after the “year of turn” practically all professional forums of philosophy ceased to exist. That is why the Philosophical Yearbook published in 1952 is of great importance for the study of the period, because it had to fulfill alone the task of positioning philosophy in the newly created ideological and political space. The content of this volume depicts accurately the external expectations weighed on philosophy, the current hierarchy of philosophical life after significant distortions along these lines, but also the thematic and methodological orientation of philosophers trying to work within the given circumstances.

Hoppál Bulcsú

EGYETEMI DOCENS, BUDAPESTI CORVINUS EGYETEM, BUDAPEST

A marxista-katolikus párbeszéd fejezetei

Kulcsszavak: marxista-katolikus párbeszéd, anonim kereszténység, vallás, Karl Rahner, Nyíri Tamás

A dolgozatomban a keresztény(katolikus)-marxista párbeszéd fontosabb történéseit mutatom be, elsősorban is az 1960 és 1990 közötti Magyarországra koncentrálni. Dolgozatom elsősorban történeti megközelítésű, de szisztematikusan tárgyalom a dialógus bölcseleti megalapozásának a kérdését is. A II. vatikáni zsinaton (1962–1965) több olyan dokumentum született, melyeket sokan a párbeszéd megalapozásának tekintenek. Az egyházak instrumentalizálására törekvő Aczél-vezette szocialista kultúrpolitikának (mely a vallások elleni harcot hangoztató Révai-féle vonalat követte) teljesen megfelelt a hatvanas-hetvenes években Lékai László bíboros nevével fémjelzett „kis lépések” politikája. Ebben a szellemi környezetben kapja meg 1968-ban Nyíri Tamás a budapesti Hittudományi Akadémia filozófiai tanszékének katedróját. Ugyanakkor, 1968-ban az MTA Filozófiai Intézetében létrehozták a valláskritikai csoportot (majd később a Valláselméleti Osztály nevet kapta).

A dolgozatomban a párbeszéd fontosabb fejezeteit mutatom be, és arra keresem a választ, hogy végül is mi vezette a keresztény felet arra a konklúzióra, miszerint „elvi síkon áthidalhatatlan ellentét marad az istenhit és az ateizmus között.”

A dolgozatomban az „együttműködés teológiai megalapozásának” tekintem a Karl Rahner-i „anonim kereszténység”-tanát. Kérdés, hogy miért maradt ez a lehetőség kiaknázatlan.

Chapters of the Marxist-Catholic Dialogue

Keywords: Marxist-Catholic dialogue, anonym Christianity, religion, Karl Rahner, Tamás Nyíri

In my paper I will survey the most important chapters of Marxist-Catholic dialogue concentrating on the 60–70s Hungary. My paper is of historical nature as well as systematic since I am interested in the philosophical foundation of the dialogue. The II. Vatican Council (1962–65) issued some documents that can

be considered as foundational concerning the dialogue. In Hungary, after József Révai's hardcore Stalinist approach, the Communist cultural "prince", György Aczél tried to instrumentalize churches. This approach was acceptable for the "small steps"-policy of the leader of the Hungarian Catholic Church, Cardinal Lékai. In the year 1968 a very open-minded theologian was appointed to the chair of philosophy at the Theological Academy. In the very same year, in the framework of the Philosophical Institute of the Hungarian Academy of Sciences, a working group for religious studies was established.

In my paper I will show the main chapters of the Marxist-Catholic dialogue, and I will answer the question why was it "theoretically impossible" to pursue a dialogue for Christians.

In my paper I consider Karl Rahner's doctrine on "anonym Christianity" as supporting the dialogue, however untapped.

Kiss Lajos András

NYUGALMAZOTT FŐISKOLAI TANÁR, NYÍREGYHÁZI EGYETEM, NYÍREGYHÁZA

A történelmi képzelőerő problémája a kelet-német szellemtudományi vitákban (1965–1985)

Kulcsszavak: történelem, művészet, alkotás, valóság, fikció

Hayden White 1973-ban megjelent *Metahistory* könyve újra ráirányította a figyelmet Arisztotelész *Poétika* című munkájának alapvető kérdésére: vajon a történettudomány vagy a tágran értelemezett költészet (eposzok, drámák stb.) nyújtanak-e jobb és hitelesebb betekintést a múlt történéseibe, illetve hogy szellemtudományok – elsősorban is a történettudomány – által rekonstruált (vagy konstruált) valóságban hogyan viszonyul egymáshoz a szigorú tényyszerűség normatív eszménye (azaz a „fakticitás”) és a történeti képzelőerő „fikciós többlete”. White munkája világszerte ismertté vált, de arra már kevesen emlékeznek, hogy a „létező szocializmus” keretei között is számos olyan filozófus, esztéta és történész alkotott, akiket ugyanezek a kérdések foglalkoztatták. Kiváltképpen a lengyel és kelet-német gondolkodók alkottak figyelemre méltó munkákat az említett korszakban. Az előadás bevezetője egy rövid vázlattal szolgál hajdani NDK-ban folyó ilyen jellegű kutatásokról, majd pedig összefoglalja és nemzetközi kontextusba helyezi Jürgen Kuczynski és Wolfgang Heise

Bild und Begriff. Studien über die Beziehungen zwischen Kunst und Wissenschaft (1975) című munkájának legfontosabb megállapításait.

Problem of the Power of Conception in Polemics in Humanities in East Germany (1965–1985)

Keywords: history, art, creation, reality, fiction

Hayden White's book entitled *Metahistory*, published in 1973, re-angled the essential question of Aristotle's *Poetics*: whether historiography, or poetry in a wider sense (epics, dramas, etc.) offer better and more reliable insight for the events of the past. By other words, what is the relationship between the normative ideal of facticity and the "surplus of the fiction" of the power of conception of the historian? White's work became known all over the world, but it was forgotten that there were numerous philosophers, aestheticians and historians who were engaged in the same questions, in the realm of "really existing socialism", as well. Especially Polish and East-German thinkers created significant works in this period. Introduction of the presentation offers a short overview of the researches in this field in the quondam GDR. The main part of the lecture will recapitulate and put in international context the main theses of the work written by Jürgen Kuczynski and Wolfgang Heise, entitled *Bild und Begriff: Studien über die Beziehungen zwischen Kunst und Wissenschaft* (1975).

Kovács Gábor

TUDOMÁNYOS FŐMUNKATÁRS, BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT, FILOZÓFIAI INTÉZET, BUDAPEST

Tamás Gáspár Miklós modernitás- és Európa-képe a marxista fordulat előtt és után.

Kulcsszavak: modernitások, politikai filozófia, nemzet, osztály, Európa-kép

Modernitások – a többes számot a filozófus gondolati útja, az egymást követő stációkban bekövetkező filozófiai-világnézeti pozícióváltások, -módosulások ténye indokolja. Ezek következtében megváltozik az a koncepcionális struktúra vagy referenciális keret, amelyben a modernitás fogalma elnyeri a maga jelentését. Az intellektuális pályafutás egészét alapvetően meghatározza a politikum,

a politika világa iránti töretlen és szenvedélyes érdeklődés. A politikai filozófia az a terület, amelyhez hozzárendelhető a szerző – a kategorizálást egyébként nemigen tűrő – munkássága. A szövegek megközelítését nem könnyíti meg az a tény, hogy szerzőjük gátlástalanul és nagy kedvvel váltogatta a filozófus, a publicista és a közértelmiségi szerepeit, amelyekhez egy ideig a politikusé is társult. Itt két, egymással összefüggő probléma van. Az egyik az ezredforduló éveiben végbemenő világnézeti-filozófiai fordulatból következő változás a modernitás értelmezésében, míg a másik ennek a változásnak a következménye abban a vonatkozásban, hogy Tamás Gáspár Miklós miként látja a politikum helyzetét, vagy sorsát. Utóbbi a politikai filozófia kérdésfelvetése. A kétféle modernitás-értelmezés két referenciális keretben történik. Az egyiknek a központi fogalma a nemzet, míg a másiknak az osztály. Az átmenet az egyikről a másikra több lépésben, egymást követő írások sorában bontakozik ki. A konzervatív Tamás Gáspár világnézetében a modernitás a felvilágosodás filozófiai projektjének a történeti kibontakozása; a projekt politikai hordozója a liberális nemzetállam. Ehhez társul egy – filozófiailag, kulturálisan, társadalomtörténetileg – kettős osztátú Európa képe. Az ezredforduló éveiben – több lépésben végbemenő – marxista fordulat egyik leglényegesebb következménye egy, számos ponton erőteljesen módosuló modernitás- és Európa-kép, amelyben a nemzet helyére az osztály kerül.

The Changing Conceptions of Gáspár Miklós Tamás on Modernity and Europe Before and After his Marxist Turn

Keywords: modernities, political philosopher, nation, class, Europe

Modernities – the cause of plural form is the fact of the philosophical-political turn of Gáspár Miklós Tamás from conservative liberalism to Marxism about the years of millennium. The main consequence of his turn was an overall transformation of his referential frameworks in which the terms of modernity and Europe acquired their connotations. The main characteristic of his intellectual carrier is a passionate interest to the realm of politics. He was a political philosopher to the end of his life. At the same time, his atypical intellectual role model – he was simultaneously a philosopher, an essayist and, first of all a suggestive public intellectual – renders more difficult the correct interpretation of his oeuvre. His different conceptions of modernity and Europe are in different referential frameworks. For the conservative Gáspár Miklós Tamás, the interpretative framework is the nation, while for the Marxist Gáspár Miklós Tamás is the class.

Mester Béla

TUDOMÁNYOS FŐMUNKATÁRS, BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT, FILOZÓFIAI INTÉZET, BUDAPEST

Rejtett álláspontok és viták a filozófiai szaksajtóban, a szocializmus korában

Kulcsszavak: *cenzúra, filozófiatörténet, Kádár-rendszer, logikatörténet, nyilvánosság, Rákosi-rendszer, szaksajtó*

A kommunista fordulat Magyarországon a kulturális életben együtt járt a folyóiratok korábbi szerkezetének radikális átalakításával. A filozófiai életben a szimbolikus fordulat 1947-ben következik be az Akadémia filozófiai szaklapja, az *Athenaeum* utolsó számának megjelenésével. (A kormányzat általában nem tiltotta be ugyan formálisan a korábbi szaklapokat, de informális nyomásgyakorlással világossá tette, hogy azok megjelenése a jövőben lehetetlen lesz.) Az új folyóiratstruktúra csak évek múlva áll föl: a filozófia esetében ez a *Filozófiai Évkönyv* (1950) és a *Filozófiai Értesítő* (1955) megalapításával kezdődik, majd a (ma is létező) *Magyar Filozófiai Szemle* (1957), a (közelmúltig megjelenő) *Világosság* (1960) és *A filozófia időszerű kérdései* (1971) jelentik a filozófia fontosabb fórumait. A *Filozófiai Figyelő* (1979), a *Doxa* (1984) és a *Tertium non datur* (1984) hangvétele, tematikája már a következő korszakba való átmenetet jelenti. A tervezett előadásban annak megyek utána, hogy milyen álláspontok rejlenek ennek a hosszú korszaknak a magyarországi filozófiai szaksajtójában. Főként olyan kérdésekre összpontosítok, mint egyes kutatási témák és egész diszciplínák, jelesül a filozófiatörténet vagy éppen a formális logika művelésének joga melletti kiállítás. Előadásom végén megkísérlem annak a fölvázolását, hogy ezek a viták milyen hatással voltak a közelmúlt és vannak a jelen filozófiai diskurzusára.

Hidden Standpoints and Controversies in Periodicals of Philosophy in the Socialist Period

Keywords: *ensorship, history of logics, history of philosophy, Kádár-regime, public sphere, scholar periodicals, Rákosi-regime*

The Communist turn in the cultural life, in Hungary went hand by hand with the radical remodelling of the previous structure of periodicals. In philosophy, the symbolic turn happened in 1947, with publication of the last issue of the philosophical periodical of Academy, entitled *Athenaeum*. (However, the gov-

ernment usually did not prohibit formally the previous scholar periodicals, but made clear by informal pressure that their publication will be impossible in the future.) A new structure of the scholar periodicals was established just after several years. In the case of philosophy, it has begun by the establishment of *Filozófiai Évkönyv* (*Yearbook of Philosophy*, 1950) and *Filozófiai Értesítő* (*Report of Philosophy*, 1955); later *Hungarian Philosophical Review* (*Magyar Filozófiai Szemle*, 1957 till nowadays), *Világosság* (*Clarity*, 1960 till the recent period) and *A filozófia időszerű kérdései* (*Actual Questions of Philosophy*, 1971) were the most important forums of philosophy. Style and topics of *Filozófiai Figyelő* (*Philosophical Observer*, 1979), *Doxa* (1984) and *Tertium non datur* (1984) represent a transition to the next period. In the planned presentation, I will inquire the hidden standpoints of the scholar periodicals of philosophy in Hungary, in this long period. I will mainly focussed on the demonstration for the right to research several fields and disciplines like *history of philosophy*, or *formal logic*. In the end of my presentation, I will try to outline the influences of these controversies for the recent and contemporary philosophical discourse.

Mezei Balázs

EGYETEMI TANÁR, BUDAPESTI CORVINUS EGYETEM, BUDAPEST

A Magyar Filozófiai Enciklopédia többfázisú projektuma

Kulcsszavak: filozófia, magyar gondolkodás, enciklopédia

A *Magyar Filozófiai Enciklopédia* (MAFE) összetett kutatási projektum. Eredeti tervezete 6 éves munkát célzott meg, amelynek végén önálló kötet formájában elkészül az első, s eddig egyetlen, magyar filozófiai lexikális mű, mely összefoglalja a magyar gondolkodás különböző ágait, a magyar filozófusok, teoretikusok, művészek filozófiai felfogását, miközben a standard filozófiai szakirodalomról is tájékoztatást ad. Kivitelezése 2019-ben vette kezdetét a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alap támogatásával. 2023 végére a tervezett címszólista cca 65%-a készült el. A befejezéshez újabb cca 2 évnyi munka szükséges. Ezt követi a MAFE angol verziója (*Encyclopedia of Hungarian Philosophy*), amely az összegyűjtött anyag mintegy 30% lesz, s angol nyelven szakmai szenzációit jelenthet. Mindkét anyagot digitális formában is közzé kívánjuk tenni, ez a jövőben újabb munkafázis keretében valósulhat meg.

The Hungarian Encyclopedia of Philosophy (HEP)

Keywords: Philosophy, encyclopedia, Hungarian philosophers, history and problems of philosophy

The project of HEP is the first, independent, scholarly creative lexicographic endeavor of the philosophical life in Hungary. Even though there were precursors of this project, no overall encyclopedic project of philosophy in Hungarian language was so far produced. However, our project is only the beginning of a larger, international project of an encyclopedia that aims at the overview of philosophers and philosophies of Hungarian origins. In this overview, neighboring philosophical cultures (German, Austrian, Czech, Slovak, Romanian, Serb and Croatian) play a significant role. The project will be continued through the organization of digital editions and, above all, the creation of a center of philosophy based on such activities. A separate English version is to be produced under the title of Encyclopedia of Hungarian Philosophy (EHP).

Mészáros András

TUDOMÁNYOS KUTATÓ, SZLOVÁK TUDOMÁNYOS AKADÉMIA, FILOZÓFIAI INTÉZET, POZSONY

A marxista filozófia Csehszlovákiában (különös tekintettel a szlovák filozófiatörténet-íráásra)

Kulcsszavak: marxista filozófia, Zsdanov modellje, K. Kosík, Z. Fišer, I. Hrušovský, a szlovák filozófia sajátosságai

A marxista filozófia megjelenési módozatai: iskolai filozófia, akadémiai filozófia, ideológiai funkció. Intézményi háttér. Kitérés kísérletek a dogmatikus marxizmusból (az 1960-as évek). A szlovák filozófiatörténet-írás egyes szakaszai az 1950-es évektől 1989-ig.

Marxist Philosophy in Czechoslovakia (with Special Reference to the History of Philosophy in Slovakia)

Keywords: Marxist philosophy, Zhdanov's model, K. Kosík, Z. Fišer, I. Hrušovský, peculiarities of Slovak philosophy

Modes of Marxist philosophy: school philosophy, academic philosophy, ideological function. Institutional background. Attempts to break out of dogmatic Marxism (1960s). Some phases in the history of philosophy writing in Slovakia from the 1950s to 1989.

Szabados Bettina

TUDOMÁNYOS MUNKATÁRS, BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT, FILOZÓFIAI INTÉZET, BUDAPEST

„Kedves Rákosi elvtárs!” – Lukács György filozófusi és kultúrpolitikai szerepvállalása 1945–1956 között

Kulcsszavak: Lukács György; magyar filozófiatörténet; magyar irodalomtörténet; kultúrpolitika; irodalompolitika; 1945–1956

1945-ös hazaérkezését követően Lukács György a magyar szellemi és kulturális élet egyik meghatározó alakjává vált – nemcsak filozófusi, hanem a kultúrpolitikát befolyásoló minőségében is. 1945-ben a hatvanéves Lukács számára egy aktív alkotói korszak következett: egyetemi tanár lesz, folyóiratot alapít, cikkei mellett műveinek magyar nyelvű (újra)kiadása is folyamatos. A filozófiatörténet-írás számára Lukácsnak ez a korszaka mégis vakfoltnak számít: filozófusi tevékenysége és hatása leginkább tanítványi körének és kortársainak visszaemlékezéseiből, anekdotákból ismerhető meg – vagy túlzottan negatív, vagy túlzottan pozitív fényben feltüntetve Lukács szerepvállalását. Felmerül továbbá egy másik dilemma is, miszerint filozófiai teljesítményként értékelhetjük-e Lukács 1945–1956-ig terjedő gondolkodói tevékenységét. Ezt az időszakot Lukács életművében javarészt az irodalmi és irodalompolitikai kérdések uralták, így szükségesnek látszik a rekonstrukció során az irodalomtörténeti kitekintés is. Már ebből a rövid felvezetéből is kitűnhet, hogy Lukács hazaérkezésétől 1956-ig tartó korszakának rekonstrukciója még a magyar filozófiatörténet-írás egyik elmaradt feladata. Az előadás arra tesz kísérletet, hogy ennek a periódusnak a töréspontjait felvázolja, és Lukács filozófusi, kultúrpolitikai szerepvállalását rekonstruálja a magyar filozófiatörténet tükrében.

“Dear Comrade Rákosi!” – György Lukács’s Role in Philosophy and Cultural Policy Between 1945–1956

Keywords: György Lukács; Hungarian History of Philosophy; Hungarian History of Literature; Cultural Policy; 1945–1956

After his return to Hungary in 1945, György Lukács became one of the leading figures in the Hungarian intellectual and cultural life, not only as a philosopher, but also as an influencer of cultural policy. In 1945, the 60 years old Lukács entered an active creative period: he became an university professor, founded a journal, and his articles were published and (re)published in Hungarian. For the history of philosophy, however, this period of Lukács’s life is a blind spot: his activity and influence as a philosopher can be seen mostly in the recollections and anecdotes of his students and contemporaries – either in an excessively negative or an excessively positive light. There is also another dilemma: whether Lukács’s intellectual activity from 1945 to 1956 can be assessed as a philosophical achievement. This period in Lukács’s oeuvre was largely dominated by literary and literary-political issues, so it seems necessary to take a literary-historical perspective in the reconstruction. Even from this brief introduction, it is clear that the reconstruction of Lukács’ period from his return to Hungary until 1956 is one of the remaining tasks of the Hungarian history of philosophy. In this talk I attempt to outline the breaking points of this period and to reconstruct Lukács’s philosophical and cultural-political role in the light of the Hungarian history of philosophy.

Szücs László Gergely

TUDOMÁNYOS KUTATÓ, BUDAPEST FŐVÁROS LEVÉLTÁRA, BUDAPEST

„Vannak-e irányzatok a marxizmusban? – egy hatvanas évek végi „vita” tanulmányai

Kulcsszavak: Márkus György, Tordai Zádor, vita, irányzatok, marxizmus

Előadásomban a marxizmuson belüli irányzatok lehetőségéről szóló, a hazai filozófiai sajtóban a hatvanas évek végén zajló „vita” történeti és filozófiai aspektusait elemezem. Kérdésem arra irányul, hogy az irányzatokról szóló „vitát” legalább egyes részleteiben, hagyományos értelemben vett filozófiai vitaként ér-

telmezhetjük-e. Előadásomban két cikket fogok elemezni, amelyeknek filozófiatörténeti relevanciája mellett érvelek: az egyik Márkus György, a másik Tordai Zádoré. Annak bemutatására törekszem, hogy a két szerző a vitában ellentmondásos pozíciót foglal el: míg mondanivalójukat eredetileg a „marxista reneszánsz” programjának nézőpontjából fogalmazzák meg a hatalom képviselőivel szemben, szövegeikben már felsejlik a program tarthatatlansága és egy modern értelemben vett kritikai filozófia megalkotásának igénye is.

“Are There Trends in Marxism?” – Lessons From a “Debate” in the Late Sixties

Keywords: György Márkus, Zádor Tordai, debate, trends, Marxism

In my lecture I will analyse the historical and philosophical aspects of the “debate” about the possibility of tendencies within Marxism, which took place in the domestic philosophical press in the late sixties. My question is whether the “debate” on the tendencies can be understood, at least in some details, as a philosophical debate in the traditional sense. In my presentation, I will analyse two articles, one by György Márkus and the other by Zádor Tordai. In analysing them, I will try to show that the two authors take a contradictory position in the debate: while they initially formulate their arguments from the point of view of the programme of the “Marxist Renaissance” against the representatives of power, their texts already reveal the untenability of the programme and the need to create a critical philosophy in the modern sense.

Veress Károly

EMERITUS PROFESSOR, BABEŞ-BOLYAI TUDOMÁNYEGYETEM, MAGYAR FILOZÓFIAI INTÉZET, KOLOZSVÁR

A filozófia előtti és filozófia utáni állapotról

Kulcsszavak: filozófiai szöveg, elmélet, ideológia, nyelv, fordulat

Éppen ötven évvel ezelőtt keletkeztek akkor (még) fiatal szerzők tollából azok a tanulmányok, amelyek az 1974-ben a Kriterion Könyvkiadónál *Szövegek és körülmények* címmel, Bretter György szerkesztésében és előszavával megjelent kötetben helyet kaptak. E szövegeket előkészítő egyéni és közös gondolkodást az előszó szerzője „filozófia előtti állapotnak”, az általuk kidolgozott (elméleti)

modellek konkrét kulturális alakzatok elemzésére való alkalmazását „filozófia utáni állapotnak” nevezi. E megnevezések átvitt értelemben is érvényesek: a kötet megjelenése a korabeli filozófiai gondolkodásban egyfajta választóvonalnak és fordulópontnak is felfogható, mivel egyszerre kapunk hírt benne egy újszerű filozófiai látásmód kimunkálásának előkészületeiről és gyakorlati alkalmazásának körvonalazódó perspektíváiról.

On the State Before and After Philosophy

Keywords: philosophical text, theory, ideology, language, turning

It was just fifty years ago, in 1974, that Kriterion Publishers published some essays under the title *Szövegek és körülmények*. The essays, written by (then) young authors, were edited and prefaced by György Bretter. Bretter calls the individual and collective reflection that prepared these texts “the pre-philosophical condition”, and the application of their (theoretical) models to the analysis of particular/specific cultural forms “the post-philosophical condition”. These phrases are also metaphorical: the publication of the volume can be seen both as a kind of boundary and turning point in contemporary philosophical thought as it simultaneously gives us an account about the preparations for the elaboration of a new philosophical vision and the outlines of its practical application.

A konferencia szervezőbizottsága:

Demeter Márton Attila habil. egyetemi docens

Gergely Péter Alpár egyetemi adjunktus

Gregus Zoltán egyetemi adjunktus

Rancz Mónika doktorandusz

Soós Amália társult oktató

Veres Evelin doktorandusz

Veress Károly emeritus professzor